

تأثیر قابلیت مقایسه حسابداری بر کیفیت گزارشگری مالی با تأکید بر کیفیت حسابرسی

زهرة حاجیهها^۱
حسن چناری^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۲۰

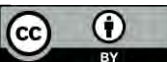
تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۱۶

چکیده

هدف این مقاله تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر کیفیت گزارشگری مالی با تأکید بر کیفیت حسابرسی است. استدلال بر این است که قابلیت مقایسه مفید بودن اطلاعات حسابداری را افزایش داده و امکان شناسایی شباهت‌ها و تفاوت‌ها را بین رخدادهای اقتصادی برای استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی فراهم می‌سازد. برای این منظور اطلاعات صورت‌های مالی ۱۰۳ شرکت گردآوری گردید. برای آزمون فرضیه‌ها از رگرسیون چندگانه با داده‌های تابلویی استفاده شده است. یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی کیفیت گزارشگری مالی را ارتقا می‌دهد اما نقش تعدیل‌کنندگی کیفیت حسابرسی بر این ارتباط بی‌تأثیر است. سطوح بالاتر مقایسه‌پذیری موجب بهبود محیط اطلاعاتی مدیران و کیفیت گزارشگری مالی می‌شود. همچنین توانایی‌های مدیران در ارزیابی عملکرد شرکت و پیش‌بینی رویدادهای آتی و فراهم کردن اطلاعات در برآوردهای آینده‌نگرانه قابل اطمینانی که بتوان با آن‌ها اقلام تعهدی با کیفیت بالاتری را گزارش کرد، بیشتر می‌شود.

واژه‌های کلیدی: قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، کیفیت حسابرسی، کیفیت گزارشگری مالی.

۱- گروه حسابداری، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. drzhajiha@gmail.com
۲- گروه حسابداری، دانشکده علوم مالی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. ha_chenari@yahoo.com

۱- مقدمه

استدلال بر این است که قابلیت مقایسه مفید بودن اطلاعات حسابداری را افزایش داده و امکان شناسایی شباهت‌ها و تفاوت‌ها را بین فعالیت‌های اقتصادی برای استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی فراهم می‌سازد (هیأت استانداردهای حسابداری مالی، ۲۰۱۰). هیأت استانداردهای حسابداری مالی (۱۹۸۰) بیان می‌کند که در صورت نبود اطلاعات و گزارش‌های مالی قابل مقایسه، اتخاذ منطقی و مناسب تصمیم‌های سرمایه‌گذاری و اعتباردهی و... امکان‌پذیر نیست. بررسی‌های مربوط به واکاوای صورت‌های مالی نیز بر اهمیت قابلیت مقایسه صورت‌های مالی برای قضاوت درباره عملکرد شرکت تأکید دارند (ریوساین، کولینز، جانسون و میتلستد، ۲۰۱۱). پژوهش‌های صورت گرفته در خصوص قابلیت مقایسه صورت‌های مالی عمدتاً روی مزایا و منافع آن برای استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی چون بستانکاران و تحلیل‌گران مالی متمرکز هستند (دی فرانکو، کوتاری و وردی، ۲۰۱۱؛ کیم، رافت و ریان، ۲۰۱۳). دی فرانکو، کوتاری و وردی (۲۰۱۱) دو تعریف از قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ارائه کرده‌اند: الف- دو شرکت سامانه حسابداری قابل مقایسه دارند چنانچه برای مجموعه‌ای مفروض از رویدادهای اقتصادی، صورت‌های مالی مشابهی تهیه کنند. ب- شرکت‌هایی با رویدادهای اقتصادی همبسته و حسابداری مشابه برای این رویدادها، صورت‌های مالی هم‌بسته‌ای در طول زمان خواهند داشت. قابلیت مقایسه می‌تواند محیط اطلاعات شرکت را به طور چشمگیری بهبود بخشد، زیرا کمیت و کیفیت کلی اطلاعات را درباره یک شرکت و شرکت‌های مشابه آن افزایش می‌دهد. صورت‌های مالی قابل مقایسه معیارهای بهتری را برای یکدیگر فراهم ساخته و در نتیجه کسب و پردازش اطلاعات آسان‌تر می‌شود. یافته‌های حاصل از پژوهش‌های پیشین بیانگر این است که صورت‌های مالی شرکت‌های همسان منبع مهمی از اطلاعات برای مدیران هستند (مایگا و جاکوب، ۲۰۰۶؛ میچل و موله‌راین، ۱۹۹۶). بنابراین قابلیت مقایسه این امکان را برای مدیران فراهم می‌سازد که از شرکت‌های رقیب، روندهای صنعت و شرایط اقتصادی و نیز تأثیرشان بر شرکت مطلع‌تر باشند. این افزایش آگاهی توانایی‌های مدیران را در ارزیابی عملکرد شرکت و پیش‌بینی رویدادهای آتی تسهیل می‌کند که باید به مدیران در فراهم کردن اطلاعات در برآوردهای آینده‌نگرانه قابل اطمینانی که بتوان با آن‌ها اطلاعات با کیفیت بالاتری را گزارش کرد (لایبی و لوفت، ۱۹۹۳) و عملکرد شرکت را نشان داد، کمک کند. بنابراین انتظار بر این است قابلیت مقایسه تأثیر مثبتی بر کیفیت گزارشگری مالی مدیران داشته باشد. اگر اطلاعات دقیق‌تر سود برای سرمایه‌گذاران فراهم شوند، آن‌ها خواهند توانست از این اطلاعات برای ارزش‌گذاری بهتر سهام استفاده کنند.

طبق بررسی‌های پیشین انتظار بر این است قابلیت مقایسه توانایی استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی را در پردازش و درک اطلاعات حسابداری بهبود بخشیده و بیش ارزش‌گذاری را کاهش دهد (اسلون، ۱۹۹۶؛ خی، ۲۰۰۱). قابلیت مقایسه به استفاده‌کنندگان امکان شناسایی و درک بهتر شباهت‌ها و تفاوت‌های بین اقلام حسابداری فراهم می‌کند (هیأت استانداردهای حسابداری مالی، ۲۰۱۰). یعنی قابلیت مقایسه استفاده‌کنندگان را به درک و پیش‌بینی بهتر رویدادهای اقتصادی و این‌که این رویدادها چگونه به عملکرد حسابداری تبدیل می‌شوند، قادر

می‌سازد (دی فرانکو، کوتاری و وردی، ۲۰۱۱). به علاوه، قابليت مقايسه می‌تواند درستی و دقت اطلاعاتی را که در پیش‌بینی‌های مدیریتی منتشر می‌شوند، بهبود بخشد. این محیط اطلاعاتی بهبود یافته می‌تواند عدم تقارن اطلاعاتی موجود در بازار سرمایه را کاهش داده، به سرمایه‌گذاران در پردازش اطلاعات مالی کمک نموده و بنابراین کارایی ارزش‌گذاری سهام شرکت را بهبود می‌بخشد. برای بررسی این‌که قابليت مقايسه چه تأثیری بر توانایی استفاده‌کنندگان در درک اطلاعات شرکت‌ها دارد، اقدام به بررسی تأثیر قابليت مقايسه بر كیفیت گزارشگری مالی گردید. یافته‌های حاصل از پژوهش‌های پیشین (اسلون، ۱۹۹۶؛ خی، ۲۰۰۱) حاکی از آن است که بازار تمایل دارد پایداری سود را بیش از حد برآورد کند که موجب قیمت‌گذاری بیش از حد سود در دوره جاری و بازگشت متعاقب در بازده‌های آتی می‌شود. همچنین یافته‌ها بیانگر این است که سود شرکت‌های قابل مقايسه همبستگی کمتری با بازده‌های معاصر و بازده‌های آتی دارند.

بنابراین قابليت مقايسه کارایی قیمت‌گذاری سهام شرکت را بهبود می‌بخشد. همچنین در این پژوهش به بررسی نقش كیفیت حسابرسی بر تأثیر قابليت مقايسه صورت‌های مالی بر كیفیت گزارشگری مالی می‌پردازیم. یافته‌های حاصل از پژوهش‌های پیشین حاکی از آن هستند که كیفیت حسابرسی بر كیفیت گزارشگری مالی شرکت‌ها مؤثر هستند (دمیرجیان، لو، لویز و مکوی، ۲۰۱۳؛ ماستوموتو و ژانگ، ۲۰۱۱). انتظار بر این است كیفیت گزارشگری مالی توانایی مدیران را در توسعه انتظارات درست از عملکرد آتی شرکت و گزارش اطلاعات حسابداری با كیفیت بالاتر ارتقا دهد. اما ممکن است اثراتی که درباره كیفیت گزارشگری مالی بیان می‌گردد، برخلاف پیامد انتخاب مدیریتی، نتیجه سطوح گذشته قابليت مقايسه باشند. برای کاهش این نگرانی، استدلال بر این است که قابليت مقايسه ارتباط مثبتی با دقت پیش‌بینی مدیریت دارد (چن و گونگ، ۲۰۱۹). این امر شواهد دقیقی را مبنی بر این‌که قابليت مقايسه توانایی مدیران را در افزایش انتظارات صحیح‌تر از عملکرد آتی شرکت بالا می‌برد، فراهم می‌سازد.

این مطالعه دارای نوآوری است؛ زیرا، یافته‌های جدیدی را در راستای پیامدهای قابليت مقايسه از طریق بررسی چگونگی تأثیر آن بر برآورد مدیران از اقلام تعهدی و قیمت‌گذاری اقلام تعهدی اضافه می‌کند. مطالعات پیشین عمدتاً متمرکز بر روی چگونگی تأثیر قابليت مقايسه بر تصمیمات استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی هستند (چن، کولینز، کراوت و مرگن‌تالر، ۲۰۱۴؛ دی فرانکو، کوتاری و وردی، ۲۰۱۱؛ کیم، رافت و ریان، ۲۰۱۳). همچنین شواهد جدیدی مبنی بر این‌که قابليت مقايسه بیشتر می‌تواند كیفیت اطلاعات منتشر شده مدیران را نیز بهبود بخشد فراهم می‌شود. در عین حال شواهد جدیدی مبنی بر این‌که قابليت مقايسه صورت‌های مالی میزانی را که سرمایه‌گذاران به‌طور کارا ارزش شرکت را قیمت‌گذاری می‌کنند، بهبود می‌بخشد، فراهم می‌کند.

۲- پیشینه نظری پژوهش

• قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و کیفیت گزارشگری مالی

صورت‌های مالی تابعی از فعالیت‌های مهم اقتصادی شرکت‌ها هستند. با فرض مجموعه‌ای از فعالیت‌های اقتصادی، قابلیت مقایسه را می‌توان به صورت میزان شباهت بین سیستم‌های حسابداری شرکت‌ها تعریف کرد (دی فرانکو، کوتاری و وردی، ۲۰۱۱). به عبارت دیگر، قابلیت مقایسه معیاری است که هم معاملات مشابه و هم معاملات متفاوت تبیین می‌شوند. همان‌طور که هیأت استانداردهای حسابداری مالی (۱۹۸۰) بیان کرد، قابلیت مقایسه دلیل اولیه توسعه استانداردهای حسابداری است. استانداردهای حسابداری انتخاب و کاربرد روش‌های حسابداری را برای شرکت‌های از نظر اقتصادی مشابه هماهنگ کرده و تنوع را در قواعد کاری- صنعتی برای ترویج قابلیت مقایسه محدود می‌سازند. انتظار بر این است دو شرکت فعال در یک صنعت به دلیل شباهت‌های اقتصادی که نتیجه قواعد صنعتی- کاری و استانداردهای حسابداری است، قابل مقایسه‌تر بوده (دی فرانکو، کوتاری و وردی، ۲۰۱۱) و حسابداری مشابهی داشته باشند. سازگار با این استدلال، سری‌واستاوا (۲۰۱۴) در مطالعات خود به این نتیجه رسیدند که تغییرات زمانی در معیارهای کیفیت حسابداری مانند ارتباط ارزشی، تطابق و ریسک سود، برخلاف تغییرات صورت گرفته در حسابداری عمدتاً با مبانی اقتصادی تحریک می‌شوند که این به تأثیر قابل ملاحظه عوامل ذاتی بر ویژگی‌های سود اشاره دارد. در حالی که عوامل ذاتی شرکت به سختی تکامل می‌یابند، اما تغییر آن‌ها تدریجی خواهد بود (فرانسیس، لافوند، اوهلسون و شیپر، ۲۰۰۵). بنابراین قابلیت مقایسه بین شرکت‌ها به ویژه در دوره‌های کوتاه‌مدت ثابت است؛ یعنی قابلیت مقایسه عمدتاً وضعیت خارجی و محیطی است. در پشتیبانی از این دیدگاه، شیپر (۱۹۸۹) بیان می‌کند بسیاری از مطالعات پژوهشی فرض می‌کنند مجموعه گزارشگری مالی واحد انتفاعی در کوتاه‌مدت عمدتاً ثابت است. این فرض در معیار قابلیت مقایسه دی فرانکو، کوتاری و وردی (۲۰۱۱) نیز ضمنی است، زیرا داده‌های فصلی حاصل از چندین فصل و سال قبل در اندازه‌گیری قابلیت مقایسه در سال جاری استفاده می‌شوند. پژوهش‌هایی که در راستای پیامدهای قابلیت مقایسه صورت‌های مالی انجام شده بیشتر متمرکز بر مزایا و منافع قابلیت مقایسه هستند مانند افزایش پیگیری تحلیلگران (دی فرانکو، کوتاری و وردی، ۲۰۱۱)؛ کاهش ریسک اعتباری (کیم، رافت و ریان، ۲۰۱۳)؛ سطوح بیشتر فعالیت کسب و کار برون‌سازمانی (فرانسیس، لافوند، اوهلسون و شیپر، ۲۰۱۵)؛ خریدهای کارآتر (چن، کولینز، کراوت و مرگن‌تالر، ۲۰۱۴) و آگاهی بخش بودن قیمت سهام (چوی، چوی، مایرز و زبارت، ۲۰۱۴). یافته‌های حاصل از این مطالعات نشان دادند که قابلیت مقایسه بیشتر با محیط اطلاعاتی مرتبط است. بارت، لندسمن، لانگ و ویلیامز (۲۰۱۲) در مطالعه‌ای به این نتیجه رسیدند اتخاذ استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی توسط شرکت‌های غیرآمریکایی در بیش از ۲۰ کشور، قابلیت مقایسه آن‌ها را با شرکت‌های آمریکایی که استانداردهای حسابداری را به کار می‌برند، افزایش می‌دهد. همچنین در یافته‌های خود به این نتیجه رسیدند که تفاوت‌ها در هموارسازی سود، کیفیت اقلام تعهدی و به موقع بودن سود بین شرکت‌های آمریکایی و شرکت‌های اتخاذ کننده استانداردهای بین‌المللی

گزارشگری مالی روی هم رفته کاهش می‌یابد. بنابراین بارت و همکاران شواهد غیرمستقیمی را درباره ارتباط بین قابلیت مقایسه و کیفیت گزارشگری مالی فراهم کرد. گونگ، لی و ژو (۲۰۱۳) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که سطوح پایین‌تر قابلیت مقایسه که با غیرهمزمانی سود اندازه‌گیری می‌شود، تمایل مدیران را به انتشار پیش‌بینی‌های سود برای کاهش هزینه‌های مورد انتظار مرتبط با عدم تقارنی اطلاعاتی افزایش می‌دهد. شواهد آن‌ها حاکی از آن است که مدیران از سطح قابلیت مقایسه شرکت مطلع بوده و این بر تصمیمات مرتبط با افشاییات تأثیر می‌گذارد. استانداردهای حسابداری به‌طور کامل تنوع را در انتخاب و کاربرد روش‌های حسابداری حذف نمی‌کنند. یافته‌های حاصل از پژوهش‌های تجربی پیشین بیانگر این است که مدیران از اختیار گزارشگری برای علامت‌دهی اطلاعات خصوصی استفاده می‌کنند (آریا، گلوور و ساندر، ۲۰۰۳؛ بی و و انگل، ۱۹۹۶؛ لوپس و روبینسون، ۲۰۰۵؛ سوبرامانیام، ۱۹۹۶؛ واتس و زیمزمن، ۱۹۸۶). یافته‌های حاصل از مطالعات پیشین همچنین حاکی از آن هستند که اطلاعات گزارشگری مالی یک شرکت بر گزارشگری مالی و تصمیمات شرکت‌های مرتبط تأثیر می‌گذارند (بتی، لیائو و یو، ۲۰۱۳؛ دسایر، ۲۰۱۲). مدیران ممکن است از گزارش‌های مالی شرکت‌های مشابه برای کسب اطلاعات درباره انتخاب‌های راهبردی سایر شرکت‌ها، کاهش عدم اطمینان درباره شرایط تقاضا و هزینه و به منظور الگوبرداری استفاده کنند (دورنیو و منجن، ۲۰۰۹؛ مایگا و جاکوبز، ۲۰۰۶؛ میتچل و موله راین، ۱۹۹۶). یعنی ممکن است مدیران از طریق صورت‌های مالی شرکت‌های مشابه از اطلاعات جدیدی مطلع شده، اطلاعات قبلی‌شان را به روز کرده و از این رو اقدامات‌شان را تغییر دهند. یافته‌های حاصل از مطالعات پیشین حاکی از آن هستند که قابلیت مقایسه هزینه کسب و پردازش اطلاعات را کاهش داده و بنابراین کمیت و کیفیت اطلاعات را افزایش می‌دهد (چن، کولینز، کراوت و مرگن‌تالر، ۲۰۱۴؛ دی فرانکو، کوتاری و وردی، ۲۰۱۱؛ فرانسیس، لافوند، اوهلسون و شیپر، ۲۰۱۵؛ کیم، رافت و ریان، ۲۰۱۳). به عبارتی قابلیت مقایسه مجموعه اطلاعات موجود برای مدیران را گسترش داده و عدم اطمینان را در قضاوت‌ها کاهش می‌دهد. بنابراین مدیر باید درباره شرکت، صنعت و شرکت‌های مشابه و محیط اطلاعاتی مطلع باشند. این باید مدیر را در موضع بهتری جهت ارزیابی عملکرد نسبی شرکت و درک و پیش‌بینی رویدادهای اقتصادی و نیز تأثیر آن‌ها بر شرکت قرار دهد. انتظار بر این است مدیران دارای درک و علم بیشتر از محیط شرکت بتوانند اقدام تعهدی با کیفیت بالاتری را گزارش کنند (آیر، کامپریکس، گانلوک و لی، ۲۰۰۵؛ دمیرجیان، لو، لویز و مکوی، ۲۰۱۳). به بیان دقیق‌تر، انتظار بر این است قابلیت مقایسه مدیران را به ارابه برآوردهای آینده‌نگرانه قابل اطمینان و بهتر نشان دادن عملکرد آتی شرکت قادر سازد. بنابراین انتظار داریم اطلاعاتی که توسط مدیران گزارش می‌شوند، کیفیت بالاتری داشته باشند. با توجه به تبیین نظری فوق فرضیه اول پژوهش به شرح زیر است:

فرضیه اول: قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر مستقیم دارد.

• قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و کیفیت گزارشگری مالی با نقش تعدیل‌گر کیفیت حسابرسی با توجه به انتخاب‌های متعددی که تحت استانداردهای حسابداری مجاز شمرده شده است، حساب‌رسان نقشی اساسی در تفسیر و به‌کارگیری منسجم استانداردها برای تهیه اطلاعات مالی قابل مقایسه دارند (بال، ۲۰۰۶). حساب‌رسان به طور مستقیم بر عملکرد سیستم حسابداری در انعکاس وقایع اقتصادی تأثیرگذار هستند. در نتیجه، شرکت‌هایی که از حسابرسی با کیفیت‌تری استفاده می‌کنند، برای وقایع اقتصادی یکسان باید اطلاعات حسابداری قابل مقایسه‌تری گزارش نمایند. به صورت منطقی انتظار می‌رود که مؤسسات حسابرسی بزرگتر، به دلیل در اختیار داشتن منابع بیشتر و شهرت بالاتر تأثیر مثبتی بر کیفیت اطلاعات حسابداری و به تبع آن قابلیت مقایسه این اطلاعات داشته باشند. پژوهش‌های پیشین خارجی (فرانسیس، لافوند، اوهلسون و شیپر، ۲۰۱۴) نیز گویای این مطلب هستند. با این حال، پژوهش‌های پیشین داخلی (مانند رهنمای رودپشتی، وکیلی فرد، لک و محسنی، ۱۳۹۴؛ اخگر و خانقلی، ۱۳۹۵) حاکی از تأثیر معنادار اندازه موسسه حسابرسی بر قابلیت مقایسه اطلاعات مالی و به تبع آن کیفیت گزارشگری مالی هستند. بنابراین انتظار بر این است که کیفیت حسابرسی نقشی تعدیل‌کننده بر ارتباط قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و کیفیت گزارشگری مالی دارد.

فرضیه‌ی دوم: کیفیت حسابرسی بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و کیفیت گزارشگری مالی نقش تعدیل‌گر دارد.

۳- پیشینه تجربی پژوهش

در بخش پیامدهای قابلیت مقایسه صورتهای مالی کیم و همکاران (۲۰۲۰) نشان دادند که ارتقای سطح قابلیت مقایسه صورتهای مالی می‌تواند حجم معاملات قبل از صدور اطلاعیه سود و زیان توسط شرکت‌ها را کاهش دهد. چیرکوب و همکاران (۲۰۱۹) اعتقاد دارند شرکتی که با شرکت‌های هم‌گروه خود در صنعت قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بالاتری دارد، با یادگیری از نحوه سرمایه‌گذاری شرکت‌های هم‌گروه خود، می‌تواند به طور کاراتری در بخش تحقیق و توسعه خود سرمایه‌گذاری کند. سو و همکاران (۲۰۱۸) در مطالعه‌ای به بررسی ارتباط قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و هزینه بدهی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار چین طی بازه زمانی ۲۰۱۳ - ۲۰۰۴ پرداختند. در این پژوهش برای قابلیت مقایسه از معیار دی‌فرانکو و همکاران (۲۰۱۱) استفاده شد. یافته‌های حاصل از پژوهش موید وجود ارتباطی معکوس و معنی‌دار قابلیت مقایسه صورتهای مالی با هزینه بدهی است. حبیب و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهشی به مطالعه قابلیت مقایسه صورتهای مالی و نگهداشت وجوه نقد در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار ایالات متحده پرداختند. با توجه به این‌که قابلیت مقایسه صورتهای مالی منجر به کاهش هزینه‌های تحصیل و افزایش کیفیت اطلاعات در دسترس ذی‌نفعان می‌شود، و به تبع آن موجب کاهش عدم اطمینان و سهولت در نظارت بر ارزیابی عملکرد مدیران می‌گردد. نمونه آماری این پژوهش شامل ۵۸۸۲۸ شرکت-سال مشاهده طی سال‌های ۱۹۸۱ تا ۲۰۱۳ بوده است. یافته‌های حاصل

از پژوهش حاکی از آن است که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌ها بر نگهداشت وجوه نقد تأثیر معکوس و معنی‌داری دارد. کیم و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی به بررسی تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر ریسک سقوط مورد انتظار پرداختند. در این پژوهش برای قابلیت مقایسه از معیارهای به‌کار گرفته توسط دی فرانکو و همکاران (۲۰۱۱) استفاده شده است. یافته‌های حاصل از پژوهش بیانگر این است ریسک سقوط مورد انتظار با افزایش قابلیت مقایسه صورت مالی کاهش می‌یابد و این ارتباط معکوس در محیط‌هایی شدیدتر است که در آن مدیران بیشتر به دنبال پنهان کردن اخبار منفی هستند. بارث و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهشی به مطالعه تأثیر به‌کارگیری اختیاری استانداردهای بین‌المللی گزارش‌گری مالی بر قابلیت مقایسه و سودمندی بازار سرمایه در ایالات متحده پرداختند. یافته‌های حاصل از پژوهش حاکی از آن است که بعد از پذیرش اختیاری IFRS شرکت‌هایی که از این استانداردها استفاده می‌کنند قابلیت مقایسه بیشتری با هم داشتند و افزایش قابلیت مقایسه منجر به افزایش اطلاعات در سطح خاص شرکت‌ها، افزایش نقدشوندگی بازار سرمایه و افزایش حجم معاملات سهام شده است. همچنین یافته‌ها منطبق با نظر کمیسیون اوراق بهادار و بورس ایالات متحده مبتنی بر سودمندی قابلیت مقایسه در بازار سرمایه است. دی فرانکو و همکاران (۲۰۱۱) در پژوهشی به مطالعه تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر سطح تحلیل و پیش‌بینی پرداختند. یافته‌های حاصل از پژوهش بیانگر آن است که افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی منتهی به افزایش سطح تحلیل‌ها و بهبود دقت پیش‌بینی می‌شود و از میزان پراکنش پیش‌بینی‌ها می‌کاهد. رهنمای رودپشتی و همکاران (۱۳۹۴) به بررسی سبک حسابرس و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در بازه زمانی ۱۳۹۱-۱۳۸۰ در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. یافته‌های حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که سبک حسابرس بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی موثر بوده و برای دستیابی به قابلیت مقایسه علاوه بر نیاز به وجود استانداردهای حسابداری یکنواخت، حسابرسان نیز دارای نقش با اهمیتی هستند. مهرورز و مرفوع (۱۳۹۵) رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با آگاهی‌بخشی قیمت سهام در خصوص سودهای آتی را مورد مطالعه و بررسی قرار دادند. بر اساس نتایج پژوهش ارتباطی مثبت بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و آگاهی‌بخشی قیمت سهام وجود ندارد و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی به انعکاس اطلاعات سودهای آتی مربوط به صنعت و انعکاس اطلاعات سودهای آتی خاص شرکت در قیمت سهام دوره جاری کمک نمی‌کند. حاجیهها و چناری (۱۳۹۶) ارتباط قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و مدیریت سود واقعی را مورد مطالعه و بررسی قرار دادند. یافته‌های حاصل از پژوهش بیانگر این است که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر معیارهای مدیریت سود واقعی (جریان غیرعادی وجوه نقد عملیاتی، هزینه‌های غیرعادی تولید، هزینه‌های غیرعادی اختیاری) تأثیر مستقیم و معنی‌دار دارد. به عبارتی با افزایش قابلیت مقایسه، تمایل مدیران به مدیریت سود واقعی در راستای ارایه مطلوب عملکرد جاری خود با دست‌کاری فعالیت‌های واقعی مانند تولید بیش از اندازه و افزایش غیرعادی حجم فروش افزایش می‌یابد. حاجیهها و آزادزاده (۱۳۹۷) به بررسی ارتباط معاملات غیرنقدی و غیرعملیاتی با اشخاص وابسته و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با تأکید بر نقش تعدیل‌کنندگی اندازه موسسه‌ی

حسابرسی پرداختند. یافته‌های حاصل از پژوهش نشان داد بین کل معاملات با اشخاص وابسته و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد؛ اما در آزمون‌های بیشتر نتایج نشان داد که بین معاملات غیرنقدی با اشخاص وابسته و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. بین معیار دوم معاملات غیرعملیاتی با اشخاص وابسته و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی نیز ارتباط منفی و معناداری وجود دارد. در نهایت، ارتباطی بین نوسان در ارزش کل معاملات با اشخاص وابسته و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی وجود ندارد و اندازه موسسه حسابداری نیز بر رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی تأثیر معناداری ندارد. کاردان و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی مقایسه‌ای تأثیر سطوح مختلف تمرکز صنعت بر شاخص‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج نشان داد تمرکز صنعت در بیشترین سطح، بر پایداری سود تأثیر منفی دارد و در کمترین سطح، اثر تمرکز صنعت بر بازده سهام منفی و در سایر سطوح بی‌معنا است. تأثیر منفی و رو به کاهش تمرکز صنعت بر رشد شرکت در تمامی سطوح تمرکز صنعت مشاهده شد. سطوح متوسط به زیاد تمرکز صنعت، دارای ارتباط مثبت معنادار اما ضعیفی با سودآوری است.

۴- روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر ماهیت و محتوایی از نوع همبستگی و از نظر هدف کاربردی می‌باشد. با توجه به این‌که داده‌های استفاده شده در پژوهش حاضر اطلاعات واقعی و تاریخی است، آن را می‌توان از نوع پس‌رویدادی طبقه‌بندی کرد.

۴-۱- روش تحلیل داده‌ها

به دلیل نوع داده‌های مورد مطالعه، مقایسه هم‌زمان داده‌های مقطعی و طولی از روش الگوهای داده‌های تابلویی برای برآورد ضرایب و آزمون فرضیه‌ها استفاده گردید. ابتدا برای تعیین روش به‌کارگیری داده‌های ترکیبی و تشخیص همگن یا ناهمگن بودن آن‌ها از آزمون اف لیمر استفاده شده است. در این آزمون فرض صفر مبنی بر همگن بودن داده‌هاست و در صورت تأیید، می‌بایست کلیه داده‌ها را با یکدیگر ترکیب کرد و به‌وسیله یک رگرسیون کلاسیک تخمین پارامترها را انجام داد، در غیر این‌صورت داده‌ها را به‌صورت داده‌های تابلویی در نظر گرفت. در صورتی‌که نتایج این آزمون مبنی بر به‌کارگیری داده‌ها به‌صورت داده‌های تابلویی شود، می‌بایست برای تخمین مدل پژوهش از یکی از مدل‌های اثرات ثابت یا اثرات تصادفی استفاده شود. برای انتخاب یکی از دو مدل باید آزمون هاسمن اجرا شود. فرض صفر آزمون هاسمن مبنی بر مناسب بودن مدل اثرات تصادفی برای تخمین مدل‌های رگرسیونی داده‌های تابلویی است.

۴-۲- جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش در برگزیده کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. به دلیل نحوه محاسبه متغیر وابسته، دوره زمانی پژوهش از سال ۱۳۹۲ تا سال ۱۳۹۷ در نظر گرفته شده است. همچنین در این پژوهش نمونه‌ای به حجم ۱۰۳ شرکت براساس معیارهای زیر از جامعه آماری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران انتخاب شده است:

الف) با توجه به دوره زمانی دسترسی به اطلاعات (۱۳۹۲-۱۳۹۷)، شرکت قبل از سال ۱۳۹۲ در بورس اوراق بهادار پذیرفته شده باشد و نام آن تا پایان سال ۱۳۹۷ از فهرست شرکت‌های یاد شده حذف نشده باشد؛ ب) به منظور افزایش توان هم‌سنجی و همسان‌سازی شرایط شرکت‌های انتخابی، سال مالی شرکت‌ها باید به پایان اسفند ماه هر سال منتهی شود؛ پ) به دلیل شفاف نبودن مرزبندی بین فعالیت‌های عملیاتی و تأمین مالی شرکت‌های مالی (شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی، بانک‌ها و بیمه‌ها)، این شرکت‌ها از نمونه حذف شده‌اند؛ ت) شرکت‌هایی که اطلاعات آن‌ها برای محاسبه متغیرهای اولیه صورت‌های مالی ناقص بوده‌اند از نمونه حذف شده‌اند؛ ث) شرکت‌ها نباید توقف فعالیت ۳ ماهه داشته و دوره فعالیت خود را تغییر داده باشند.

۵- متغیرها و مدل‌های پژوهش

در این پژوهش متغیر وابسته کیفیت گزارشگری مالی است. برای متغیر کیفیت گزارشگری مالی از مدل جونز تعدیل شده استفاده می‌کنیم. دیچو و همکاران (۱۹۹۵) برای از بین بردن محدودیت مدل جونز یعنی فرض غیراختیاری بودن درآمد فروش اقدام به تعدیل درآمد از طریق تغییرات حساب‌های دریافتنی نمودند. در این مدل فرض می‌شود که تمام تغییرات در فروش نسبی از مدیریت سود ناشی می‌شود. بنابراین با وارد کردن تغییرات حساب‌های دریافتنی در مدل اولیه جونز، مدل تعدیل شده جونز به شرح زیر ارائه می‌شود:

متغیر مستقل در این پژوهش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی است. بر اساس دیدگاه دی فرانکو، کوتاری و وردی (۲۰۱۱) سیستم حسابداری دو شرکت زمانی قابل مقایسه است که برای مجموعه‌ای از رویدادهای اقتصادی مشخص، صورت‌های مالی مشابهی ارائه نمایند. آن‌ها از بازده سهام به عنوان شاخصی از اثرات خالص رویدادهای اقتصادی شرکت (به عنوان ورودی سیستم حسابداری) و از سود به عنوان شاخصی از صورت‌های مالی (به عنوان خروجی گزارشگری مالی) استفاده نمودند. برای اندازه‌گیری قابلیت مقایسه بین دو شرکت i و j ابتدا برای هر شرکت - فصل مدل رگرسیونی به شرح رابطه ۱ با استفاده از داده‌های سری زمانی برای دوره چهار ساله اخیر منتهی به پایان سال t برآورد می‌شود.

$$Earnings_{ik} = \alpha_{it} + \beta_{it} Return_{ik} + \varepsilon_{ik} \quad (1)$$

که در آن؛ E_{ik} سود خالص شرکت i در سال k تقسیم بر ارزش بازار سهام شرکت در ابتدای سال و $Return_{ik}$ بازده سهام شرکت i در سال k ضرایب برآورد شده از رابطه ۱ برای هر شرکت - فصل، معیاری از عملیات حسابداری آن شرکت است. یعنی $\tilde{\alpha}_i$ و i نشان‌دهنده‌ی عملیات حسابداری شرکت i و ضرایب $\tilde{\alpha}_j$ و j معرف عملیات حسابداری شرکت j است. شباهت بین عملیات حسابداری دو شرکت، میزان قابلیت مقایسه دو شرکت i و j از مفهوم قابلیت مقایسه (ارایه گزارش‌های مشابه درباره مجموعه‌ای از رویدادهای مشابه) استفاده می‌شود. از این‌رو در هر فصل از طریق رابطه‌های ۲ و ۳ سود شرکت i به‌طور جداگانه یک‌بار با ضرایب خود شرکت i و یک‌بار با ضرایب شرکت j اما با بازده شرکت i (رویداد مشابه) برای دوره زمانی مشابه با دوره زمانی رابطه ۱ پیش‌بینی می‌شود.

$$E (Earning)_{iik} = \tilde{\alpha}_i + i Return_{ik} \quad (۲)$$

$$E (Earning)_{ijk} = \tilde{\alpha}_j + j Return_{ik} \quad (۳)$$

در این رابطه‌ها $E (Earning)_{iik}$ سود پیش‌بینی شده برای شرکت i و سال k با استفاده از ضرایب شرکت i و $E (Earning)_{ijk}$ سود پیش‌بینی شده برای شرکت i و فصل k با استفاده از ضرایب شرکت j است. سپس قابلیت مقایسه بین دو شرکت i و j در سال t از طریق فرمول زیر محاسبه می‌شود. در رابطه فوق داریم:

$Compare_{ijt}$: قابلیت مقایسه شرکت i و j در سال t می‌باشد. پس از محاسبه قابلیت مقایسه بر اساس هر دو شرکت i و j میانگین شرکت‌ها به عنوان قابلیت مقایسه در نظر گرفته می‌شود. متغیر تعدیلگر در این پژوهش کیفیت حسابداری است. برای اندازه‌گیری عملیاتی متغیر فوق از اندازه موسسه حسابداری استفاده می‌کنیم به این صورت که اگر موسسه رسیدگی‌کننده سازمان حسابداری باشد از عدد یک و در غیر این صورت از عدد صفر استفاده می‌کنیم.

متغیرهای کنترلی به شرح زیر هستند:

اندازه شرکت: یکی از متغیرهای ساختار شرکت می‌باشد. اعتقاد بر این است که اندازه شرکت بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیرگذار است و دلایلی مانند برقراری سیستم کنترل داخلی کارآمد، ارتباط با موسسات بزرگ حسابداری و رعایت هزینه اعتبار و شهرت را از عوامل اصلی آن تلقی می‌کنند. اندازه شرکت از طریق لگاریتم طبیعی ارزش دفتری کل دارایی‌ها در پایان دوره مالی حاصل می‌شود.

ارزش بازار به ارزش دفتری: فرصت رشد و نرخ‌های بازده شرایط رضایت‌مندی ذی‌نفعان را فراهم می‌کنند و همچنین شرایط سرمایه‌گذاری برای حفظ شرایط منحصر بفرد و فرصت‌های آتی افزایش خواهد یافت. همچنین شرکت‌های با توانایی سودآوری بالا با هزینه‌های محرمانه زیادی مواجه هستند. نسبت فوق از طریق نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام حاصل می‌شود.

نرخ بازده دارایی: از نسبت سود خالص به ارزش دفتری کل دارایی‌ها در پایان دوره مالی محاسبه می‌شود. اهرم مالی: اعتقاد بر این است شرکت‌هایی که از اهرم مالی بالایی برخوردار هستند دارای هزینه نمایندگی بالاتر و بنابراین تقاضای بیشتر برای نظارت می‌باشند و از این رو به نظر می‌رسد اهرم مالی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیرگذار است. اهرم مالی نماینده ریسک مالی شرکت است و از طریق نسبت ارزش دفتری کل بدهی‌ها در پایان دوره مالی به ارزش دفتری کل دارایی‌ها در پایان دوره مالی به دست می‌آید.

برای بررسی و آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل زیر به پیروی از پژوهش چن و گونگ (۲۰۱۹) استفاده شد:

مدل فرضیه اول

$$Financial\ Reporting\ Quality_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 Financial\ Statement\ Comparability_{it-1} + \alpha_2 Size_{it} + \alpha_3 MTB_{it} + \alpha_4 ROA_{it} + \alpha_5 Financial\ Leverage_{it} + \epsilon_{it}$$

مدل فرضیه دوم

$$Financial\ Reporting\ Quality_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 Financial\ Statement\ Comparability_{it-1} + \alpha_2 Auditing\ Quality_{it} + \alpha_3 Financial\ Statement\ Comparability_{it-1} \times Auditing\ Quality_{it} + \alpha_4 Size_{it} + \alpha_5 MTB_{it} + \alpha_6 ROA_{it} + \alpha_7 Financial\ Leverage_{it} + \epsilon_{it}$$

۶- یافته‌های پژوهش

۶-۱- آمار توصیفی

توصیف داده‌های پژوهش به شرح جدول ۱ ارائه می‌شود:

جدول ۱- توصیف داده‌های پژوهش

نام متغیر	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار	چولگی
کیفیت گزارشگری مالی	۰/۰۰۲۷۵۶	۰/۰۱۳۰۵۶	۰/۹۹۹۳۲۱	-۰/۱۸۲۶۴۳۸	۰/۱۴۸۲۴۲	۱/۱۳۹۸۹۸
قابلیت مقایسه صورت‌های مالی	-۰/۰۱۷۷۹۲	-۰/۰۱۴۲۴۸	-۰/۰۰۰۲۰۱	-۰/۱۷۲۶۰۴	۰/۰۱۴۴۹۹	-۳/۷۱۲۹۴۴
اندازه شرکت	۱۴/۶۱۸۸۸	۱۴/۴۱۹۱۳	۱۹/۷۷۳۹۱	۱۰/۵۵۳۲۹۵	۱/۶۸۵۹۷۸	۰/۶۹۸۹۳۷
ارزش بازار به ارزش دفتری	۱/۶۵۷۱۹۶	۱/۴۶۴۶۵۰	۶/۵۲۷۵۵۰	۰/۶۷۲۰۵۰	۰/۷۴۷۶۲۸	۲/۴۴۴۰۷۳
نرخ بازده دارایی	۰/۱۸۳۱۸۶	۰/۱۶۸۹۸۰	۰/۵۶۹۸۸۰	-۰/۲۸۲۶۱۰	۰/۱۳۴۳۴۰	۰/۱۰۵۷۳۸
اهرم مالی	۰/۵۹۹۹۷۷	۰/۶۰۳۶۹۰	۲/۶۲۷۰۰۰	۰/۰۶۱۰۶۰	۰/۲۳۳۲۱۲	۱/۴۹۳۰۹۰

منبع: یافته‌های پژوهشگر

میزان گزارش شده برای میانگین متغیر قابلیت مقایسه نشان می‌دهد که صورت‌های مالی شرکت‌ها در صنایع مشابه از میزان مقایسه‌پذیری بیشتری برخوردار هستند. میانگین اهرم مالی گزارش شده در حدود ۰/۶۰۰۵۸۶ است و بیانگر سطح نسبتاً بالای میزان بدهی‌ها و تعهدات شرکت‌ها است. میانگین ارزش بازار به ارزش دفتری محاسبه شده ۱/۶۵۷ است و نشان می‌دهد شرکت‌ها از فرصت رشد خوبی برخوردار هستند. بررسی انحراف معیار و ضریب چولگی محاسبه شده برای متغیرهای پژوهش و مقایسه آن با توزیع نرمال نشان می‌دهد که متغیر وابسته به صورت نرمال توزیع شده است.

آزمون فرضیه اول

یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه اول پژوهش به شرح جدول ۲ است:

جدول ۲- یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه اول

نام متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معنی‌داری	آماره VIF
قابلیت مقایسه صورت‌های مالی	۰/۵۸۲۳۰۳	۰/۱۵۹۹۹۴	۳/۶۳۹۵۳۱	۰/۰۰۰۳	۱/۰۵۲۸۹
اندازه شرکت	-۰/۰۰۲۵۸۳	۰/۰۰۱۴۴۷	-۱/۷۸۵۷۸۷	۰/۰۷۴۵	۱/۱۶۸۰۵۶
ارزش بازار به ارزش دفتری	-۰/۰۲۳۶۲۵	۰/۰۰۳۳۴۱	-۷/۰۷۱۳۲۴	۰/۰۰۰۰	۱/۲۰۴۷۶۶
نرخ بازده دارایی	-۰/۰۰۶۶۲۱	۰/۰۲۰۲۳۸	-۰/۳۲۷۱۴۵	۰/۷۴۳۷	۱/۴۵۲۸۹۸
اهرم مالی	۰/۰۲۹۰۶۴	۰/۰۱۱۳۱۲	۲/۵۶۹۲۵۱	۰/۰۱۰۴	۱/۳۶۴۹۳۷
مقدار ثابت	۰/۰۴۹۳۴۳	۰/۰۲۳۳۱۸	۲/۱۱۶۱۴۴	۰/۰۳۴۷	-
اتورگرسیو مرتبه اول	۰/۹۲۸۵۷۲	۰/۰۱۷۴۲۷	۵۲/۲۸۲۳۸	۰/۰۰۰۰	-
ضریب تعیین: ۰/۷۹۵۹۰۸	آماره اف کلی: ۴۷/۳۱۶۸۷ (۰/۰۰۰۰)	آماره دوربین واتسون: ۱/۷۲۳	آماره آزمون اف-لیمر: ۱۸/۷۸۳۶ (۰/۰۰۰۰)	آماره آزمون هاسمن: ۴۶/۶۳۷ (۰/۰۰۰۰)	آماره ناهمسانی واریانس: ۰/۰۵۸۴

منبع: یافته‌های پژوهشگر

سطح معنی‌داری برای تک‌تک متغیرها و همچنین برای کل مدل در سطح اطمینان ۹۵ درصد محاسبه شده است. با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می‌توان ادعا کرد که حدود ۷۹/۵۹ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترل توضیح داده می‌شود. خودهمبستگی نقض یکی از فرض‌های استاندارد الگوی رگرسیون است و از آماره دوربین-واتسون می‌توان جهت تعیین بود و نبود خودهمبستگی در الگوی رگرسیون استفاده کرد. آماره دوربین - واتسون محاسبه شده (۱/۷۲۳) که بین ۲/۵-۱/۵ می‌باشد بیان‌گر عدم وجود خودهمبستگی است و استقلال باقی مانده‌های اجزای خطا را نشان می‌دهد. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود سطح معنی‌داری آماره آزمون برای متغیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی از سطح خطای قابل قبول ۵ درصد کمتر است، بنابراین وجود رابطه معنی‌داری با کیفیت گزارشگری مالی تأیید می‌شود و دلیلی برای رد فرضیه اول وجود ندارد. به عبارتی با افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، کیفیت گزارشگری مالی افزایش می‌یابد. همچنین متغیرهای اندازه شرکت، ارزش بازار به ارزش دفتری، اهرم مالی ارتباطی معنی‌دار با کیفیت گزارشگری مالی دارند. با توجه به سطح معنی‌داری به‌دست آمده از آزمون اف لیمر مقاطع مورد بررسی ناهمگن و دارای تفاوت‌های فردی بوده بنابراین استفاده از روش داده‌های تابلویی برای مدل فرضیه پژوهش مناسب است. با توجه به سطح معنی‌داری به‌دست آمده از آزمون هاسمن، تفاوت در ضرایب نظام‌مند است. بنابراین استفاده از روش اثرات ثابت بر روش تصادفی ارجح است.

آزمون فرضیه دوم

یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه دوم پژوهش به شرح جدول ۳ است:

جدول ۳- افته‌های حاصل از آزمون فرضیه دوم

نام متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره‌ی t	سطح معنی‌داری	آماره‌ی VIF
قابلیت مقایسه صورت‌های مالی	۰/۵۳۸۵۶۵	۰/۱۷۵۶۹۹	۳/۰۶۵۳۶۹	۰/۰۰۲۳	۱/۲۶۱۹۱۱
کیفیت حسابرسی	۰/۰۲۲۱۴۳	۰/۰۱۵۰۸۷	۱/۴۶۷۶۷۷	۰/۱۴۲۶	۲/۶۰۷۰۸۹
قابلیت مقایسه صورت‌های مالی × کیفیت حسابرسی	۰/۵۸۳۰۵۷	۰/۴۵۶۵۷۵	۱/۲۷۷۰۲۵	۰/۲۰۲۰	۲/۷۰۶۲۴۸
اندازه شرکت	-۰/۰۰۳۹۶۶	۰/۰۰۱۵۲۲	-۲/۶۰۵۶۱۸	۰/۰۰۹۴	۱/۲۸۱۵۹۳
ارزش بازار به ارزش دفتری	-۰/۰۲۴۷۴۸	۰/۰۰۳۳۵۹	-۷/۳۶۸۷۲۱	۰/۰۰۰۰	۱/۲۰۵۷۴۷
نرخ بازده دارایی	۰/۰۱۶۲۱۶	۰/۰۲۰۶۹۲	۰/۷۸۳۶۸۰	۰/۴۳۳۵	۱/۵۰۷۴۲۰
اهرم مالی	۰/۰۳۱۶۵۰	۰/۰۱۱۳۸۵	۲/۷۷۹۹۲	۰/۰۰۵۶	۱/۳۷۱۶۴۸

نام متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره‌ی t	سطح معنی‌داری	آماره‌ی VIF
مقدار ثابت	۰/۰۶۵۹۸	۰/۰۲۴۱۴۱	۲/۷۳۳۱۱۶	۰/۰۰۶۴	-
اتورگریسو مرتبه اول	۰/۹۲۶۳۳۴	۰/۰۱۷۷۲۱	۵۲/۲۷۳۲۱	۰/۰۰۰۰	-
ضریب تعیین: ۰/۷۹۰۰۸۲	آماره اف: ۳۴/۱۵۶۱۰ (۰/۰۰۰۰)	آماره دوربین واتسون: ۱/۷۲۸۶۰	آماره آزمون اف-لیمر: ۱۸/۱۲۳۷۵۷۳ (۰/۰۰۰۰)	آماره آزمون هاسمن: ۵۱/۸۵۳۱۴۵ (۰/۰۰۰۰)	آماره ناهمسانی واریانس: ۰/۰۵۲۸

منبع: یافته‌های پژوهشگر

سطح معنی‌داری برای تک‌تک متغیرها و همچنین برای کل مدل در سطح اطمینان ۹۵ درصد محاسبه شده است. با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می‌توان ادعا کرد که حدود ۷۹/۰۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترل توضیح داده می‌شود. خودهمبستگی نقض یکی از فرض‌های استاندارد الگوی رگرسیون است و از آماره دوربین-واتسون می‌توان جهت تعیین بود و نبود خودهمبستگی در الگوی رگرسیون استفاده کرد. آماره دوربین - واتسون محاسبه شده (۱/۷۲۶) که بین ۱/۵-۲/۵ می‌باشد بیانگر عدم وجود خودهمبستگی است و استقلال باقی مانده‌های اجزای خطا را نشان می‌دهد. همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود سطح معنی‌داری آماره آزمون برای متغیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی \times کیفیت حسابداری از سطح خطای قابل قبول ۵ درصد بیشتر است، بنابراین وجود رابطه معنی‌داری با کیفیت گزارشگری مالی تأیید نمی‌شود و فرضیه دوم پژوهش پذیرفته نمی‌شود. همچنین متغیرهای اندازه شرکت، ارزش بازار به ارزش دفتری، اهرم مالی ارتباطی معنی‌دار با کیفیت گزارشگری مالی دارند. با توجه به سطح معنی‌داری به دست آمده از آزمون اف لیمر مقاطع مورد بررسی ناهمگن و دارای تفاوت‌های فردی بوده بنابراین استفاده از روش داده‌های تابلویی برای مدل فرضیه پژوهش مناسب است. با توجه به سطح معنی‌داری به دست آمده از آزمون هاسمن، تفاوت در ضرایب نظام‌مند است. بنابراین استفاده از روش اثرات ثابت بر روش تصادفی ارجح است.

۷- بحث و نتیجه‌گیری

پژوهشگران حسابداری، صورت‌های مالی را ترسیم وقایع اقتصادی با استفاده از ارقام حسابداری می‌دانند (دی فرانکو، کوتاری و وردی، ۲۰۱۱). با این برداشت، زمانی دو شرکت، صورت‌های قابل مقایسه‌ای خواهند داشت که نحوه این ترسیم یکسان باشد. به عبارت دیگر اگر شرکت‌ها ارقام حسابداری یکسانی را برای وقایع اقتصادی یکسان و ارقام حسابداری متفاوتی را برای وقایع اقتصادی متفاوت گزارش کنند؛ شاهد صورت‌های مالی قابل مقایسه خواهیم بود. رعایت ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی می‌تواند تا حدی به بهبود قابلیت مقایسه کمک کند. به عنوان

مثال، زمانی که شرکت‌های مختلف برای انعکاس رویدادهای یکسان، ویژگی ارائه صادقانه را رعایت کنند؛ درجه‌ای از قابلیت مقایسه به دست می‌آید. با این وجود، یک رویداد اقتصادی می‌تواند به صورت صادقانه، اما به روش‌های مختلف ارائه گردد. مجاز دانستن روش‌های حسابداری متفاوت برای انعکاس یک رویداد اقتصادی یکسان، قابلیت مقایسه را کاهش می‌دهد (هیأت استانداردهای حسابداری مالی آمریکا، ۲۰۱۰). به طور کلی، عدم قابلیت مقایسه می‌تواند ناشی از اصول عمومی پذیرفته شده حسابداری، نحوه به کارگیری این اصول توسط شرکت‌ها و ساختار معاملات باشد (کیم و همکاران، ۲۰۱۳). شرکت‌ها می‌توانند ساختار معاملات خود را به نحوی تنظیم کنند که ویژگی‌هایی را نشان دهد که منجر به روش حسابداری مورد نظر گردد. شرکت‌ها می‌توانند رویه‌های حسابداری متفاوتی را که توسط استانداردهای حسابداری مجاز دانسته شده است، انتخاب کنند یا درباره برآورد اقلام تعهدی قضاوت کنند. چنین انتخاب‌هایی می‌تواند موجب پایین آمدن قابلیت مقایسه شود. طبیعتاً تدوین کنندگان استانداردهای حسابداری سعی دارند استانداردها را به گونه‌ای تهیه کنند که منجر به افزایش قابلیت مقایسه شود. یکی از ویژگی‌های کیفی منحصر به فرد اطلاعات مالی که مفید بودن آن را موقع اتخاذ تصمیم‌های اقتصادی افزایش می‌دهد، قابلیت مقایسه است. هیأت استانداردهای حسابداری در بیانیه شماره ۸ بیان می‌کند یک اصل کلیدی در حسابداری قابلیت مقایسه است زیرا به استفاده‌کنندگان اجازه می‌دهد از صورت‌های مالی برای تعیین یک شرکت در برابر شرکت‌های مشابه در هنگام تمایز بین فرصت‌های سرمایه‌گذاری جایگزین استفاده کنند. مطالعات اخیر نشان می‌دهد سطح بالاتری از قابلیت مقایسه صورت‌های مالی منجر به نتایج ذیل می‌شود: کاهش بهای کسب اطلاعات، کاهش عدم اطمینان مرتبط با ارزیابی عملکرد زمانی که معاملات مشابه اقتصادی به شیوه‌ای متفاوت گزارش می‌شود، افزایش کمی و کیفی اطلاعات موجود در خارج از سازمان مربوطه. تحلیل پیام‌اطلاعات و کسب شناخت از هر شرکت، به طور خاص برای اشخاص کار بسیار دشواری است. در نتیجه، سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان تمایل دارند استفاده از اطلاعات خاص هر شرکت را در تصمیم‌گیری‌ها و قضاوت‌های خود کاهش دهند. بهبود سطح قابلیت مقایسه صورت‌های مالی هزینه‌های به دست آوردن اطلاعات را کاهش داده و عدم تقارن اطلاعاتی را تقلیل و قابلیت فهم اطلاعات مالی را افزایش می‌دهد. بنابراین، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی میزان وابستگی استفاده‌کنندگان به اطلاعات منتشر شده از سوی مدیریت را کاهش می‌دهد.

هدف این پژوهش مطالعه تأثیر قابلیت مقایسه حسابداری بر کیفیت گزارشگری مالی با تأکید بر کیفیت حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. یافته‌های حاصل از پژوهش بیانگر این است که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیرگذار است ولی کیفیت حسابرسی نقش تعدیل‌گر بر تأثیرگذاری فوق ندارد. یافته‌های حاصل از مطالعه با نتایج پژوهش چن و گونگ (۲۰۱۹) مطابق است.

فهرست منابع

- ۱) رهنمای رودپشتی، فریدون، حمیدرضا و کیلی فرد، فضل‌اله لک و عبدالرضا محسنی، (۱۳۹۴)، "سبک حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی"، *فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت*، سال هشتم، شماره ۲۵، صص ۲۹-۴۷.
- ۲) مهرورز، فاطمه و محمد مرفوع، (۱۳۹۵)، "رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با آگاهی بخشی قیمت سهام در خصوص سودهای آتی"، *مطالعات تجربی حسابداری مالی*، سال ۱۲، شماره ۴۹، صص ۸۳-۱۱۰.
- ۳) حاجیها، زهره و حسن چناری، (۱۳۹۶)، "قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و مدیریت سود واقعی"، *پژوهش‌های حسابداری مالی*، دوره ۹، شماره ۳، صص ۴۸-۳۳.
- ۴) حاجیها، زهره و عادل آزادزاده (۱۳۹۷)، "بررسی ارتباط معاملات غیرنقدی و غیرعملیاتی با اشخاص وابسته و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با تأکید بر نقش تعدیل‌کنندگی اندازه موسسه حسابرسی"، *دانش حسابداری مالی*، دوره ۵، شماره ۱، صص ۷۸-۵۳.
- ۵) کردان، بهزاد، مهدی مرادی و بهاره حقیقی طلب، (۱۳۹۷)، "بررسی مقایسه‌ای تأثیر سطوح مختلف تمرکز صنعت بر شاخص‌های مالی"، *مجله پیشرفت‌های حسابداری*، دوره دهم، شماره اول، صص ۱۷۹-۱۴۵.
- 6) Aier, J., Comprix, J., Gunlock, M., & Lee, D. (2005), "The Financial Expertise of CFOs and Accounting Restatements", *Accounting Horizons*, 19(3), PP. 123-135.
- 7) Ali, A., Hwang, L., & Trombley, M. (2000), "Accruals and Future Stock Returns: Tests of the Naive Investor Hypothesis", *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, PP. 161-181.
- 8) Arya, A., Glover, J., & Sunder, S. (2003), "Is Transparent Financial Reporting better for Shareholders?", *Accounting Horizons*, 17, PP. 111-116.
- 9) Barth, M., Landsman, W., Lang, M., & Williams, C. (2012), "Are IFRS-based and US GAAPbased Accounting amounts Comparable?", *Journal of Accounting and Economics*, 54, PP. 68-93.
- 10) Beaver, W., & Engel, E. (1996), "Discretionary Behavior with Respect to Allowances for Loan Losses and the Behavior of Security Prices", *Journal of Accounting and Economics*, 22, PP. 177-206.
- 11) Beatty, A., Liao, S., & Yu, J. J. (2013), "The Spillover Effect of Fraudulent Financial Reporting on Peer Firms' Investments", *Journal of Accounting and Economics*, 55, PP. 183-205.
- 12) Chen, C., Collins, D., Kravet, T., & Mergenthaler, R. (2014), "Financial Statement Comparability and the Efficiency of Acquisition Decisions", (Working Paper.)
- 13) Chen, A., & Gong, J. J. (2019), "Accounting Comparability, Financial Reporting Quality, and the Pricing of Accruals", *Advances in Accounting*, 45, 100415.
- 14) Choi, J., Choi, S., Myers, L., & Ziebart, D. (2014), "Financial Statement Comparability and the Ability of Current Stock Returns to Reflect the Information in Future Earnings", (Working Paper.)
- 15) De Franco, G., Kothari, S. P., & Verdi, R. (2011), "The Benefits of Financial Statement Comparability", *Journal of Accounting Research*, 49(4), PP. 895-931.
- 16) Demerjian, P., Lev, B., Lewis, M., & McVay, S. (2013), "Managerial Ability and Earnings Quality", *The Accounting Review*, 88(2), PP. 463-498.
- 17) Desir, R. (2012), "How Do Managers of Non-announcing Firms Respond to Intra-industry Information", *Journal of Business Finance & Accounting*, 9, PP. 1180-1213.

- 18) Durnev, A., & Mangen, C. (2009), "Corporate Investments: Learnings from Restatements", *Journal of Accounting Research*, 47(3), PP. 679–720.
- 19) Financial Accounting Standards Board (FASB), (1980), "Qualitative Characteristics of Accounting Information", Norwalk, CT: Statement of Financial Accounting Concepts, No. 2, Available at <http://www.fasb.org/pdf/con2.pdf>.
- 20) Financial Accounting Standards Board (FASB), (2010), "Statement of Financial Accounting Concepts,"
- i. No. 8. Conceptual Framework for Financial Reporting.
- 21) Francis, J., Lafond, R., Olsson, P., & Schipper, K. (2005), "Themarket Pricing of Accruals Quality", *Journal of Accounting and Economics*, 39, PP. 295–327.
- 22) Gong, G., Li, L. Y., & Zhou, L. (2013), "Earnings Non-synchronicity and Voluntary Disclosure", *Contemporary Accounting Research*, 30(4), PP. 1560–1589.
- 23) Hajiha, Z., Chenari, H. (2017), "Financial Statements Comparability and Real Earnings Management", *Journal of Financial Accounting Research*, 9(3), PP. 33-48. (In Persian)
- 24) Hajiha, Z., Azadzadeh, A. (2018), "Non-cash and Non-operating Related Party Transactions and Comparability of Financial Statements with the Moderating Role of Audit Firm Size", *Journal of Financial Accounting Knowledge*, 5(1), PP. 53-78. (In Persian)
- 25) Kardan, B., Moradi, M., Haghithalab, B. (2018), "Comparative Study of Different Levels of Industry Concentration on Financial Indicators", 10(1), PP. 145-179. (In Persian)
- 26) Kim, S., Kraft, P., & Ryan, S. (2013), "Financial Statement Comparability and Credit Risk", *Review of Accounting Studies*, 18, PP. 783–823.
- 27) Libby, R., & Luft, J. (1993), "Determinants of Judgment Performance in Accounting Settings: Ability, Knowledge, Motivation, and Environment", *Accounting, Organizations and Society*, 18(5), PP. 425–450.
- 28) Louis, H., & Robinson, D. (2005), "Do Managers Credibly Use Accruals to Signal Private Information Evidence from the Pricing of Discretionary Accruals around Stock Splits", *Journal of Accounting and Economics*, 39, PP. 361–380.
- 29) Maiga, A. S., & Jacobs, F. A. (2006), "Assessing the Impact of Benchmarking Antecedents on Quality Improvement and its Financial Consequences", *Journal of Management Accounting Research*, 18, PP. 97–123.
- 30) Mehrvarz, F., Marfou, M. (2016), "The Relationship between Financial Statements Comparability with Stock Price in Formativeness about Future Earnings", *Empirical Studies in Financial Accounting*, 12(49), PP. 83-110. (In Persian)
- 31) Mitchell, M. L., & Mulherin, J. H. (1996), "The Impact of Industry Shocks on Takeover and Restructuring Activity", *Journal of Financial Economics*, 41, PP. 193–229.
- 32) Perotti, P., & Wagenhofer, A. (2014), "Earnings Quality Measures and Excess Returns", *Journal of Business Finance & Accounting*, 41(5), PP. 545–571.
- 33) Rahnama Roodposhti, F., Vakilifard, H.R., Lak, F., & Mohseni, A. (2015), "Auditor Style and Comparability of Financial Statement", *Management Accounting*, 8(25), PP. 29-47. (In Persian)
- 34) Revsine, L., Collins, D., Johnson, W. B., & Mittelstaedt, H. F. (2011), "Financial Reporting and Analysis (5th ed.)", New York, NY: McGraw-Hill Irwin.
- 35) Sloan, R. (1996), "Do Stock Prices Fully Reflect Information in Accruals and Cash Flows about Future Earnings?", *The Accounting Review*, 71, PP. 289–315.
- 36) Sohn, B. C. (2016), "The Effect of Accounting Comparability on the Accrual-based and Real Earnings Management", *Journal of Accounting and Public Policy*, 35, PP. 513–539.

- 37) Srivastava, A. (2014), "Why Have Measures of Financial Reporting Quality Changed over Time?", *Journal of Accounting and Economics*, 57, PP. 196–217.
- 38) Subramanyam, K. (1996), "The Pricing of Discretionary Accruals", *Journal of Accounting and Economics*, 22(1–3), PP. 249–281.
- 39) Schipper, K. (1989), "Commentary on Information Transfers", *Accounting Horizons*, 4, PP. 94–107.
- 40) Watts, R., & Zimmerman, J. (1986), "Positive Accounting Theory", Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- 41) Xie, H. (2001), "The Mispricing of Abnormal Accruals" *The Accounting Review*, 76(3), PP. 357–373.

The Effect of Accounting Comparability on Financial Reporting Quality with Emphasis on Audit Quality

Zohreh Hajiha¹
Hassan Chenari²

Received: 06 / January / 2023

Accepted: 11 / March / 2023

Abstract

The aim of this study was to investigate the effect of comparing financial statements on the quality of financial reporting with emphasis on audit quality. It is argued that comparability increases the usefulness of accounting information and makes it possible to identify similarities and differences between economic events for users of financial statements .

For this purpose, information on the financial statements of 103 companies has been collected. Multivariate regression with panel data has been used to test the hypotheses .

The findings of the research hypothesis test show that the comparability of financial statements enhances the quality of financial reporting, but the moderating role of audit quality is ineffective in this relationship.

Managers' ability to evaluate the company's performance and predict future events and to provide information on reliable forward-looking estimates that can be used to report higher quality commitment items increases.

Key words: Financial Statement Comparability, Audit Quality, Financial Reporting Quality

¹ Department of Accounting, East Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. drzhajiha@gmail.com

² Department of Accounting, Financial Sciences Faculty, Kharazmi University, Tehran, Iran.

ha_chenari@yahoo.com

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی